

VILNIAUS UNIVERSITETO CENTRINĖS AKADEMINĖS ETIKOS KOMISIJOS SPRENDIMAS

Dėl 2022 m. birželio 20 d. /Padalinio/ baigiamųjų darbų gynimo komisijos pirmininkės dr. I. S. skundo

Centrinė akademinės etikos komisija (toliau – Komisija) gavo 2022 m. birželio 20 d. /Padalinio/ baigiamųjų darbų gynimo komisijos pirmininkės dr. I.S. (toliau – Pareiškėja) pasirašytą skundą, kuriame skundžiamas Padalinio akademinės etikos komisijos (toliau – Padalinio komisija) šių metų birželio 14 d. sprendimas dėl galimo plagiato /.../ pirmosios pakopos studijų programos 4 kurso studentės P.J. bakalauro darbe.

Padalinio komisija skundžiamame sprendime konstatavo, kad „nesant pakankamų plagiato įrodymų, rekomenduojama laikytis pradinės ekspertų išvados – leisti ginti darbą“. Pareiškėja, skundą pasirašiusi visos /.../ baigiamųjų darbų komisijos vardu, nesutinka su tokiu Padalinio komisijos sprendimu, kadangi galimo plagiato faktą palaikė /.../ srities ekspertai. Kaip matyti iš prie skundo pridėtos medžiagos, galimo plagiato faktas yra grindžiamas penkiomis citatomis, kuriose pastebėta studentės P. J. /užsienio/ kalba parašyto bakalauro darbo „...“ ir internetinio vadovėlio „...“ dalinė teksto sutaptis (perfrazuotas tekstas).

Susipažinusi su Pareiškėjos skundu, jo priedais, skundžiamu Padalinio komisijos sprendimu, Padalinio studijų reikalų prodekanės pateiktais nagrinėjimui aktualiais dokumentais (įskaitant prodekanės kreipimąsi į Padalinio komisiją bei studentės P. J. Padalinio komisijai pateiktus paaiškinimus), Komisija pažymi:

1. Komisija savo veikloje vadovaujasi Vilniaus universiteto senato patvirtintais Vilniaus universiteto centrinės akademinės etikos komisijos nuostatais (aktuali redakcija patvirtinta Vilniaus universiteto senato 2020 m. spalio 21 d. nutarimu Nr. SPN-55) (toliau – Komisijos nuostatai). Komisijos nuostatai aprašo Komisijos vykdomų procedūrų eigą, kompetenciją bei galimus priimti sprendimus. Vadovaudamasi Komisijos nuostatų 13.1 punktu, Komisija nagrinėja skundžiamų padalinių akademinės etikos komisijų sprendimų teisėtumą ir pagrįstumą bei galimą padalinių komisijų neveikimą. Tai reiškia, kad Komisija patikrina ir vertina, ar priimdama skundžiamą sprendimą Padalinio komisija laikėsi Universiteto teisės aktų reikalavimų ir procedūrų,

ar savo sprendimą išsamiai ir aiškiai pagrindė bei argumentavo bei ar atliko visus Padalinio komisijos nuostatuose numatytus privalomus veiksmus. Komisija taip pat pažymi, kad vadovaujantis Akademines etikos kodekso 1 punktu, į Komisijos kompetenciją patenka tik ginčai dėl akademinės etikos, todėl gautus skundus ji nagrinėja būtent akademinės etikos, o ne kitais, Komisijos kompetencijai nepriskirtais, aspektais.

2. Susipažinusi su skundžiamu Padalinio komisijos sprendimu ir kita susijusia medžiaga, Komisija konstatuoja šiuos skundžiamo Padalinio komisijos sprendimo trūkumus teisėtumo ir pagrįstumo požiūriu:

2.1. priimant skundžiamą sprendimą iš dalies nesilaikyta Kamieninio akademinio padalinio akademinės etikos komisijos nuostatuose (aktuali redakcija patvirtinta Vilniaus universiteto senato 2020 m. spalio 21 d. nutarimu Nr. SPN-55) (toliau – Padalinio komisijos nuostatai) numatytos plagiatų klausimų nagrinėjimo tvarkos. Komisija pažymi, kad vadovaujantis Padalinio komisijos nuostatų 25-27 punktais, tais atvejais, kai reikalinga atitinkamos mokslo krypties specialistų nuomonė (įprastai prie tokių klausimų priskiriamas ir plagiatų tyrimas), padalinių komisijos turi kreiptis į atitinkamo padalinio vadovą dėl nešališkos ekspertų grupės sudarymo ir priimti sprendimą vadovaudamosi jos išvada. Komisijos turimais duomenimis, nagrinėjamu atveju Padalinio komisija pati įvertino jai pateiktus galimo plagiatų įrodymus ir priėmė skundžiamą sprendimą;

2.2. skundžiamo sprendimo turinys nėra išsamus, jame nedetalizuoti sprendimo motyvai. Komisija paaiškina, kad akademinės etikos komisijos savo sprendimuose įprastai turi detalizuoti atlikto tyrimo eigą, atliktas procedūras, atliktus veiksmus ir tirtus dokumentus, savo sprendimą aiškiai motyvuoti bei pagrįsti. Išsamus ir motyvuotas sprendimas kelia mažiau abejonių dėl priimto sprendimo legitimumo ir skaidrumo, leidžia ginčo dėl akademinės etikos šalims suprasti, dėl ko vieni ar kiti veiksmai laikomi (ne)pažeidžiančiais akademinę etiką. Nagrinėjamu atveju sprendime apsiribojama protokolo išrašo rezoliucine dalimi su konkrečiu ir minimaliai argumentuotu sprendimu. Tiesa, Komisija taip pat pažymi, kad sprendžiant iš turimos medžiagos, ginčo dalyviams buvo suteikta galimybė būti išklaustytiems, jie buvo informuoti apie tyrimo eigą ir supažindinti su sprendimo priėmimą lėmusia informacija, nors visa tai skundžiamame sprendime ir neatsispindi;

2.3. kaip matyti iš skundžiamo Padalinio komisijos sprendimo, priimant skundžiamą sprendimą Padalinio komisijos sekretorės funkcijas atliko viena iš Padalinio komisijos narių – studentų atstovė. Komisija pažymi, kad vadovaujantis Padalinio komisijos nuostatų 12 punktu „Padalinio komisijos veiklai reikiamas materialines ir organizacines sąlygas užtikrina Padalinio vadovas, kurio sprendimu taip pat yra skiriamas Padalinio komisijos sekretorius, kuris nelaikomas Komisijos nariu. Sekretoriui negalint dalyvauti Padalinio komisijos posėdyje yra paskiriamas kitas jo funkcijas vykdančias asmuo”. Taigi padalinių komisijų posėdžiuose turi sekretoriauti ne komisijos

nariai, o atskiras asmuo (dažniausiai administracijos darbuotojas), kuris skiriamas Padalinio komisijos nuostatuose nustatyta tvarka specifinėms funkcijoms atlikti. Šia nuostata siekiama sprendimų ir posėdžių eigos aprašymo objektyvumo, išvengiant galimo komisijų narių (kurie privalo svarstomais klausimais balsuoti už arba prieš) subjektyvumo aprašant atitinkamų ginčų nagrinėjimo eigą, o kartu ir sumažinti komisijų narių veiklos našta atpalaiduojant juos nuo administracinių funkcijų vykdymo.

2.4. Komisija konstatuoja, kad yra būtina atkreipti Padalinio komisijos dėmesį dėl nustatytų procedūrinių trūkumų, jog ateityje skundai būtų nagrinėjami pagal visus bendruosius procedūrinius reikalavimus.

3. Neneigiant anksčiau išvardintų procedūrinių skundžiamo sprendimo trūkumų, Komisija kartu pažymi, kad Vilniaus universiteto statuto 25 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad Komisija sprendžia ginčus dėl akademinės etikos, o Akademinės etikos kodekso 23 punkte taip pat pažymėta, kad Komisija pagal kompetenciją atlieka Kodekso įgyvendinimo priežiūrą ir kontrolę, taigi Universiteto teisės aktai akademinės etikos komisijoms suteikia kur kas platesnius įgaliojimus nei tik formaliai įvertinti ginčo šalių pateiktus argumentus. Nagrinėdama ginčą Komisija privalo ne tik nustatyti ir konstatuoti pažeidimus, bet ir proporcingai įvertinti jų galimą poveikį sprendimo turiniui (esmei) ir ypač ginčo šalių interesams, atsižvelgti į konkrečiam atvejui aktualias aplinkybes ir jas išanalizuoti.

Vadovaudamasi šia savo kompetencija, Komisija atkreipia dėmesį, kad:

3.1. Plagiatas Universitete ir akademinės etikos komisijų praktikoje yra laikomas vienu šiurkščiausių akademinės etikos pažeidimų, kuris nėra ir negali būti toleruojamas Universiteto bendruomenės, o nustačius plagiato faktą taikomos pačios griežčiausios Universiteto teisės aktuose numatytos sankcijos. Šios nuostatos suponuoja būtinybę atsakingai priimti sprendimus dėl plagiato fakto konstatavimo, juos pagrįsti ir argumentuoti abejonių nekeliančiais įrodymais, kiekvienu atveju atriboti plagiata nuo galimų mažesnės apimties netinkamo citavimo, autorystės nurodymo ir kitų panašių pažeidimų, kuriuos padariusiam asmeniui gali būti taikomos mažesnės apimties sankcijos (pavyzdžiui, ginamo darbo įvertinimo mažinimas).

Vadovaujantis Akademinės etikos kodekso 24 punktu, „šiurkščiais akademinės etikos pažeidimais laikomi pažeidimai, tokiais pripažinti motyvuotu Komisijos ar Padalinio komisijos sprendimu, atsižvelgiant į jų poveikį, mastą, žalą, pasikartojamumą ir kitus požymius“. Taigi siekiant konstatuoti plagiato faktą, yra reikalinga nustatyti, kad nustatytas pažeidimas atitinka cituotame Kodekso punkte išvardintus požymius ar bent dalį iš jų bei tokią poziciją aiškiai bei argumentuotai pagrįsti.

Komisija pastebi, kad nagrinėjamu atveju galimas plagiatas, remiantis Pareiškėjos pateiktais duomenimis, gali būti konstatuotas penkiose nedidelės apimties citatose, taigi sudaro sąlyginai labai nedidelę bakalauro darbo dalį. Pažymėtina ir tai, kad Pareiškėjos pateiktose citatose fiksuota tik dalinė studentės darbo ir kito šaltinio teksto sutaptis (teksto perfrazavimas, atkartotos mintys ir pns.), bet ne pažodinė sutaptis. Taip pat pažymėtina, kad likusioje darbo dalyje galimo plagiato faktas Pareiškėjos pateiktoje medžiagoje yra iš dalies pagrįstas prielaidomis (teigiama, kad dalyje darbo autorės kalba yra „pernelyg tobula“, kad „yra įtarimų, kad yra plagijuojama, bet nepavyko rasti šaltinių“ ir t.t.). Nepretenduodama į ekspertinę nuomonę plagiato klausimu, Komisija konstatuoja, kad išvardintos aplinkybės leidžia teigti, kad svarstomo plagiato fakto įrodymai nėra pakankami pažeidimo masto ir įrodymų pagrįstumo bei išsamumo požiūriu.

3.2. Komisija ginčus sprendžia vadovaudamasi Vilniaus universiteto statuto 25 straipsnio 5 dalyje įtvirtintais principais, tarp jų ekonomiškumo ir operatyvumo principais. Šie principai visų pirma reiškia, kad Komisija privalo priimti sprendimą, kuris leistų objektyviai išspręsti ginčą dėl akademinės etikos mažiausiomis įmanomomis sąnaudomis (tiek finansinėmis, darbo valandų, tiek ir emocinėmis) per protingai įmanomą trumpiausią laiką. Taigi šiems principams prieštarautų formalaus sprendimo gražinti ginčą nagrinėti Padalinio komisijai vadovaujantis nustatytais sprendimo trukumais priėmimas, jei tokiu būdu būtų nepagrįstai išžėsta skundo nagrinėjimo trukmė, sukelta esmingų sunkumų ginčo dalyviams, kurių priešingu atveju būtų galima išvengti.

Nagrinėjamu atveju Komisija atkreipia dėmesį į trumpus ginčo išnagrinėjimui tenkančius terminus (ginčas turi būti išspręstas ir sprendimas dėl leidimo ginti bakalauro darbą priimtas per birželio mėnesį), nagrinėjamo klausimo svarbą (bakalauro darbas lemia kvalifikacijos ir diplomo įgijimą) bei pažymi, kad ginčo perkėlimas į rugsėjo mėnesį vien tuo pagrindu, kad iki baigiamiesiems darbams ginti skirto termino pabaigos nespėtų įvykti ekspertų grupės skyrimo, jos veiklos bei pakartotinio Padalinio komisijos sprendimo priėmimo procedūros, nesant pagrįsto įsitikinimo, kad plagiato faktas tikrai bus konstatuotas, pažeistų ekonomiškumo ir operatyvumo principus. Komisija taip pat pažymi, kad ir leidus ginti aptariamą bakalauro darbą galimo plagiato ar mažiau šiurkščių autorystės nurodymo, citavimo ir kitų panašių pažeidimų tyrimo būtinybės faktas nebūtų paneigiamas – šie klausimai galės būti keliami ir nagrinėjami bakalauro darbo gynimo ar gynimo komisijos sprendimo priėmimo metu.

Apibendrinama Komisija pažymi, kad Komisijos praktikoje laikomasi pozicijos, kad jei Komisija nėra įsitikinusi, kad skundžiamo sprendimo panaikinimas dėl procedūrinių pažeidimų lemtų iš esmės kitokio turinio sprendimo priėmimą, įprastai toks skundžiamas sprendimas nėra naikinamas.

4. Komisija atkreipia dėmesį, kad vadovaujantis Komisijos nuostatų 39 punktu, Komisijos nuasmeninti sprendimai (ar jų santraukos ir apibendrinimai) skelbiami Universiteto interneto svetainėje. Komisija paaiškina, kad tokiu būdu siekiama aiškiau apibrėžti Universitete taikomus etiško elgesio standartus, supažindinti Universiteto bendruomenę su netinkamo ir netoleruotino elgesio pavyzdžiais, komisijų veiklos gerosios praktikos pavyzdžiais bei skatinti savo veikloje Universitete ir už jo ribų vadovautis Universitete įdiegtais ir puoselėjamais akademinės etikos principais.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, vadovaudamasi Centrinės akademinės etikos komisijos nuostatų 13.1, 35.3, 35.12 ir 39 punktais, Centrinė akademinės etikos komisija n u t a r i a

1. 2022 m. birželio 20 d. /Padalinio/ baigiamųjų darbų gynimo komisijos pirmininkės dr. I.S. skundo netenkinti.

2. Atkreipti Padalinio akademinės etikos komisijos dėmesį į nustatytus procedūrinius nagrinėto sprendimo trūkumus.

3. Skelbti nuasmenintą Komisijos sprendimą viešai.

Pirmininkė

doc. Vigita Vėbraitė